

TÁMOP 4.2.1./B pályázat
„Nyelvtechnológia és bioetika” fókuszterület

Magyar emlékezeti helyek (Hungarológia Kutatóközpont)
A magyar nemzettudat modernkori „emlékezet helyeit” kutató munkacsoport
(Kut. cs. vez.: Dr. Velkey Ferenc)

Előzetes kutatási program

A kutatócsoport célkutatást végez, és a magyar nemzettudat modernkori genezis-élményéhez nyúlik vissza. Elsősorban azt vizsgálja, hogy a kor „hősei” miért és hogyan váltak a kollektív emlékezet máig legmeghatározóbb „emlékezhelyévé,” miként játszottak szerepet a nemzeti identitás alakulásában, az eltérő csoportnarratívák versengésében. A történelmi vizsgálódás már javarészt feltárta a „nemzetteremtéshez” kötődő nyelvet és a biblikus-prófétikus hagyomány sajátosságait, de az „emlékezhelyek” rendszeres történeti dimenziójú vizsgálata megköveteli, hogy a kutatás első lépésben azt tárja fel, hogy miért és hogyan váltak bizonyos helyek, események, személyek, fogalmak és tárgyak a kollektív emlékezet meghatározó elemeivé. A konkrét kutatás elsősorban arra irányul, hogy értelmezze a kort mint önmaga „emlékművének fel/előállítóját.” főként Széchenyi „autobiográfiai” érvanyagának és Kossuth emigrációs politikai gesztusainak ill. visszaemlékezéseinek elemzésével. (Ebben a konkrét témában 2 kötet és 2-3 tanulmány elkészítését vállalja a csoport.)

A vonatkozó kollektív emlékezet-tartalmak alakulástörténetét esettanulmányokon keresztül dolgozza föl a munkacsoport. Egyrészt egy-egy „emlékezet-problémát” tekint át, ezzel járulva hozzá a modernkori történelem által rögzített kollektív tudattartalmaknak feltérképezéséhez (pl. reform, függetlenség, szabadságharc, árulás, mártíromság, gyász, öngyilkosság). Másrészt az emlékezés egy-egy korszakhoz kötött sajátosságát és eszközeit elemzi úgy, hogy feltárja az emlékezet-tartalom megkonstruálását. Az egyik részutatás a Széchenyi halálával kapcsolatos gyilkosság-teória manifesztálódásait vizsgálja, a másik az 1989 utáni évfordulók (Széchenyi-év, Kossuth-év, Deák-év stb.) aktualizáló vagy az emlékezhagyományt erősítő üzeneteit elemzi.

Jelentős hangsúlyt kap a kutatásban a Kossuth-emigráció illetve a kapcsolódó kultusz itáliai (torinói) és amerikai lenyomatának vizsgálta. A 19. századi és 20. század eleji amerikai és itáliai magyar emigráció bőséges anyagot kínál az emlékezet-kutatásra. Mivel az emigráció jelentős mértékben befolyásolta az amerikaiak Magyarországról alkotott képét, s mivel az amerikai magyarság maga is sajátos „nemzeti emlékezetet” konstruált meg, ezért a kapcsolódó kutatók *a magyarok emlékezete más kultúrákban, illetve a magyar „emlékezhelyek” a világban témakörökben* végeznek kutatómunkát. A már megkezdett kutatások a munkacsoport céljához igazodva a 20. századhoz kötődő meghatározó „emlékezhelyre:” Trianonra nyílnak rá, s a „populáris revízió” megnyilvánulásainak vizsgálatán keresztül a kollektív tudat formálódására világitanak rá. (A csoport egy kötet és 2-3 tanulmány közzétételét vállalja ebben a témakörben)

A kutatócsoport a közösségi emlékezet természete és változásainak mibenléte miatt erős historiográfiai irányultsággal rendelkezik. Részben azért, mert az „emlékezetre” vonatkozó alapkutatások elméleti háttérét nem jelölheti meg egy-egy szellemi bázis talaján, hanem ahhoz éppen a történész-viták árnyalatának elemzésén keresztül juthat el.

Tanulmányok készülnek Szekfű és Debrecen, illetve Kosáry Domokos és Szabad György „feleselő történetírásáról,” elsősorban Kossuth képükről. A Szekfű-recepció történeti rekonstrukciója alkalmat ad a historiográfiai vonulatok felvázolása mellett az eltérő nemzeti csoportnarratívák elemzésére is. A kapcsolódó kutatás a széchenyiánus, kossuthiánus hagyományok ütköztetése mellett sokrétűen (I. István, Rákóczi stb.) tágitja ki az „*emlékezethely*” kutatásának témahálóját. E hagyományok feltérképezése természetesen hozza magával, hogy a kutatócsoportnak sokrétűen érinteni kell a Habsburg király – magyar nemzet problematikáját (a monarchikus unióval, a kapcsolódó politikai beállítódásokkal, az osztrák-magyar emlékezet dilemmáival összefüggésben), s ezáltal közvetlenül is érintkezni tud a „Magyar emlékezeti helyek” program más kutatási programjaival.

A munkacsoport vállalja a modernkori magyar történelemmel összefüggő adatbázisok és címszavak elkészítését a Hungarológia Kutatóközpont által tervezett (web-es) „emlékezettérkép” elkészítéséhez. (Ennek részletes kimunkálása még folyamatban!)

Debrecen, 2010. július 5-én

Velkey Ferenc